ואין שותין מים בפני רבים. פירש בקונטרס דלא ת"ח להיות נזוע בתחילה ומתיה והא דאמר בסוף כיצד צולין (פסחים דף פו:) דרך הוצא בריה דרך נתן לתוכו כתרי זמני ולא מהדר אפיה וקאמר התם כלה תנן משמע התם שדרך לשתות בפני רבים גלא מזרק פניו היינו בשעת סעודה דומיא דכלה ובהלוכות דרך מרן (ב) אמרינן דברבים הופך פניו לצד אחר ומיהו מים גרועים דנקט מים לפי שאין רגילין לשתות כולן מים אלא הלשתי בלבד אבל שאר דברים רגילין לשתות יחד ור"ת אומר דה"ק לפיכך לאותן הנזונים שלא לשתות מים בפני רבים לא ליהוי נזוע להטיל מים שאע"פ שיתן ויסתכן: **אימתי** לא יהיה בך עקר ועקרה בזמן שבבהמתך. פימה היכך יכולין להסיס עצמן כבהמה בהטלת מים שהיו צריכין לצאת חוץ מן הסעודה ולהרחיק ג' פרסאות כדאמרי' בפ' בתרא דיומא (דף עה:) לאין נפיש לן בצדיסם ולא לפניהם אלא לאחריהם והיינו לפלוגי בקטנים דבפרק מי שעמו (ברכות דף כה.) מוקמא ויתיב תסיה לך ממון למחר ויצתא וגו' בקטנים: **שלא** תהא תפלתך עקורה לפני המקום בזמן שאתה משים עצמך בבהמה. פירש בקונטרס שלא תסיח עקורה בשאתה מתפלל על גיסי ונראה לכל תפלה קאמר כדאמר (ב) שאין העולם מתקיים אלא בשביל שמשים עצמו כבהמה בדבר שאין בו צורך ובהמה אינה יכולה לעמוד בתפלה אלא בשעה שהיא רוצה לעמוד ולא יתפלל כשהיא רעבה או צמאה או עצלה או שיכורה ולא יתפלל אלא בנחת ובכוונה גדולה ובלב שלם ובמקום נקי ולא יהא לפניו דבר המסיח את דעתו כגון בית הכסא ובית המרחץ ובית המדרש ובית הכנסת ובבית המרחץ: דברים ז יד 2. או גבן או דק או תבלל בעיניו או גרב או ילפת או מרוח אשך: ויקרא כא כ

הגהות הב"ח

(א) בשמנה פיכה אחת זהו מרוח אשך: (ב) שם כל שנמרחו נמחק: (ג) רש"י ד"ה לא תיקום וכו' מטעת מים על תעמוד:

לעזי רש"י

שנשוא"ה. עלוקה.
נוייטור"ן [נויטור"ם]. שדרן.

מוסף רש"י

הני מדודי דבבל מהדרי מיא לענין עיסה. מלרוגות שבבבל מחזירין מים הנפסקים כהן לענין עיסה שהוא מקום גזוה שבפ"י, שאותו מעיין מביא מים לנית טבילה כהן גדול ביוה"כ, דמתוקן במומאה עזרה על גבי שער המים, כדלמרינן בסדר יומא (דף ל"ג). ענין עיסה גזוה שקרקע עזרה כ"ג אמות, והיכן מחזירין אותם בפרס מילוגות ושלומות למטה מן הקרקע ולרך לאותן שלומות מחזירין המים לפ"י ומוחזרין ומוסיפין לאותה על תיבה זו ולוחצים (יומא מח. זבחים כה.).

תורה אור השלם

1. בָּרוּךְ תִּהְיֶה מִכָּל הָעַמִּים לֹא יִהְיֶה בְךָ עָקָר וְעֲקָרָה וּבִבְהֶמְתֶּךָ: דברים ז יד
2. אוֹ גֶבֶן אוֹ דַק אוֹ תִבְלָל בְּעֵינָו אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת אוֹ מְרוֹחַ אַשְׁךְ: ויקרא כא כ

שיטה מקובצת

ג) קצרות באה: ב) אבא אמר ר' יוחנן. עיין תשובת הרשב"א סימן כ': ג) רבים תניא אות ר' נמחק: ד) אשי הוה שקיל ואזיל אגודא דגמלא ארצטרי' הוה קא משתיין: ה) נמצא עקור: ו) עקר שלא תהא ביתך עקור מן: ז) על גבי כלי חרס ולא ע"ג מקום: ח) הני מדרי דבבל: ט) אבי האי איתתא: י) ג) תיבות רבה אמר רב נמחק: יא) ניהו נאלא תנא: יב) תנא הקיז הגרבתן בעל קיק: יג) תיבת קיז ראות א' מגרבתא נמחק: יד) מן הרכובה: טו) אחת זהו מרוח אשך: טז) כל שנמרחו אשכיו: יז) ישמעאל האי חסר: יח) נופל תדיר אלא: יט) מאושבן. ס"א משוענבן: כ) העם יסתכן ויהא: כא) הנך מדרי: כב) מהדרי מיא לעין: כג) מטלת מים [אל תעמוד ממש] בפני התינוקות תיבת כנגד נמחק: כד) שאינה מכוונת בפני ותיבת משתנת נמחק: כה) הקיז בעל הקיק היינו משובצן: כו) והוי מראיו חשך: כז) שארכובותיו עקומות: כח) זה בזה: כט) לחוץ ומתרחקים זה מזה כו' נוקשות זו בזו הס"ד:

מתני' דדין שוכבין כשל אשה כריסו צבה טיבורו יוצא נכפה אפילו אחת לימים רוח קצרה באה עליו המאושבן ובעל גבר: **גמ'** אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים ותניא נמי הכי משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים ומעשה באחד שביקש להשתין מים ולא השתין ונמצא כריסו צבה שמואל איצטריך ליה בשבתא דרגלא נגדו ליה גלימא אתא לקמיה דאבוה א"ל אתן לך ד' מאה זוזי וזיל אהדר עובדא את דאפשר לך דלא אפשר ליה ליסתכן מר בר רב אשי איצטריך אגודא גמלא אשתין אמרו ליה חמתך קאתיא אמר להו באודנה ותיפוק לי משום עלקא בשותת ת"ר שני נקבים יש בו באדם אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום בשעה שאדם נצרך אם נקבו זה לתוך זה נמצא עקר אמר ר"ל מאי דכתיב לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך אימתי לא יהיה בך עקר בזמן שבבהמתך אמר רבי יהושע בן לוי לא יהיה בך עקר מן התלמידים ועקרה שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום אימתי בזמן שאתה משים עצמך כבהמה אמר רב פפא לא ישתין אדם מים לא על כלי חרס ולא על מקום קשה דאמר רב הני מדורי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם אמר אביי הא איתתא לא תקום להדיא באנפי ינוקא אגיסא לית לן בה תניא רשב"ג אומר עמוד החוזר מביא אדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא אדם לידי ירקון אמר רבה בר רב הונא אמר רב קטינא אמר ריש לקיש דם רבה שחין רבה שכבת זרע רבה צרעת רבה צואה רבה הדרוקן רבה מי רגלים רבין ירקון רבה: רוח קצרית באה עליו מאי ניהו תנא רוח בן נפלים באה עליו: המאושבן ובעל גבר: תנא משובן בביצים ובעל גבר בגיד תנא משובן זה הקיין הגרבתן זה בעל קיק קיין בביצים גרבתא בגיד ועד כמה מחוי רב יהודה עד רכובה תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר עד רכובה פסול למעלה מן הרכובה כשר איבא דאמרי עד רכובה כשר למטה מן הרכובה פסול: **מתני'** אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת (ג) זה מרוח אשך האמור בתורה רבי ישמעאל אומר כל (ג) שנימוחו אשביו ר"ע אומר כל שרוח באשביו רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שמראיו חשוכין: **גמ'** קשיא ליה לרבי ישמעאל היא הא חסר אשך מיבעי ליה תני שנמרחו אשביו קשיא ליה לרבי עקיבא האי ממרוח אשך מיבעי ליה תני שהרוח באשביו קשיא ליה לרבי חנינא בן אנטיגנוס האי רוח אשך מיבעי ליה תני שמראיו חשוכין קסבר גורעין ומוסיפין ודורשין היינו כושי רבי חנינא בן אנטיגנוס לא תני כושי: **מתני'** המקיש בקרסוליו ובארכובותיו ובעל

מתני' דדין שוכבין כשל אשה כריסו צבה טיבורו יוצא נכפה אפילו אחת לימים רוח קצרה באה עליו המאושבן ובעל גבר: **גמ'** אמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים ותניא נמי הכי משתינין מים בפני רבים ואין שותין מים בפני רבים ומעשה באחד שביקש להשתין מים ולא השתין ונמצא כריסו צבה שמואל איצטריך ליה בשבתא דרגלא נגדו ליה גלימא אתא לקמיה דאבוה א"ל אתן לך ד' מאה זוזי וזיל אהדר עובדא את דאפשר לך דלא אפשר ליה ליסתכן מר בר רב אשי איצטריך אגודא גמלא אשתין אמרו ליה חמתך קאתיא אמר להו באודנה ותיפוק לי משום עלקא בשותת ת"ר שני נקבים יש בו באדם אחד מוציא שתן ואחד מוציא שכבת זרע ואין בין זה לזה אלא כקליפת השום בשעה שאדם נצרך אם נקבו זה לתוך זה נמצא עקר אמר ר"ל מאי דכתיב לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך אימתי לא יהיה בך עקר בזמן שבבהמתך אמר רבי יהושע בן לוי לא יהיה בך עקר מן התלמידים ועקרה שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום אימתי בזמן שאתה משים עצמך כבהמה אמר רב פפא לא ישתין אדם מים לא על כלי חרס ולא על מקום קשה דאמר רב הני מדורי דבבל מהדרי מיא לעין עיטם אמר אביי הא איתתא לא תקום להדיא באנפי ינוקא אגיסא לית לן בה תניא רשב"ג אומר עמוד החוזר מביא אדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא אדם לידי ירקון אמר רבה בר רב הונא אמר רב קטינא אמר ריש לקיש דם רבה שחין רבה שכבת זרע רבה צרעת רבה צואה רבה הדרוקן רבה מי רגלים רבין ירקון רבה: רוח קצרית באה עליו מאי ניהו תנא רוח בן נפלים באה עליו: המאושבן ובעל גבר: תנא משובן בביצים ובעל גבר בגיד תנא משובן זה הקיין הגרבתן זה בעל קיק קיין בביצים גרבתא בגיד ועד כמה מחוי רב יהודה עד רכובה תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר עד רכובה פסול למעלה מן הרכובה כשר איבא דאמרי עד רכובה כשר למטה מן הרכובה פסול: **מתני'** אין לו ביצים או אין לו אלא ביצה אחת (ג) זה מרוח אשך האמור בתורה רבי ישמעאל אומר כל (ג) שנימוחו אשביו ר"ע אומר כל שרוח באשביו רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר כל שמראיו חשוכין: **גמ'** קשיא ליה לרבי ישמעאל היא הא חסר אשך מיבעי ליה תני שנמרחו אשביו קשיא ליה לרבי עקיבא האי ממרוח אשך מיבעי ליה תני שהרוח באשביו קשיא ליה לרבי חנינא בן אנטיגנוס האי רוח אשך מיבעי ליה תני שמראיו חשוכין קסבר גורעין ומוסיפין ודורשין היינו כושי רבי חנינא בן אנטיגנוס לא תני כושי: **מתני'** המקיש בקרסוליו ובארכובותיו

לידי הדרוקן בו' לידי ירקון. משמע להדרוקן וירקון תרי מילי נינהו ומיהו נראה שהם ענין אחד לאמרי' ביצמות (דף ס:) שעירוים לפיה יש כל שלשויה ליתה פניה מוריקות לאמר סימן לעניות הדרוקן (ב) בעל

וכושי בהדיא קתני מתני' (לקמן מה:) הכושי והגיטמר: **מתני' המקיש בקרסוליו.** שארכובותיו (ג) עוקמות לאחר וקרסוליו לפניה ונוקשות זה (ד) לזה כשהוא מהלך. ובארכובותיו היינו מיפכא שרגליו עקומות לאחר (ה) ומרמיז זה מזה עד שארכובותיו מלמעלה העקומות כלפי פניה נוקשות זו לזו:

ל) נראה לי"ל אמר רב קטינא מיבעי ליה כך רב הונא נמחק.

רבינו גרשום

נכפה אפילו לימים. כלומר אפילו לזמן קבוע פסול לעבודה אפילו בשאר הימים בשאינו נכפה: משתינין מים בפני רבים. דסכנה היא להעמיד עצמו ואין שותין מים בפני רבים דלא דרך ארץ הוא: ונמצא כריסו צבה נפוח: איצטריך ליה. לקטנים: נגדו ליה גלימא. להפסיק בינו לבין העם משום צניעותא: אתא א"ל לאבוהא היאך נגד גלימא: א"ל אתן לך ד' זוזי וזיל אהדר עובדא למריה. כלומר שתעמיד הדבר על הילכתו. שתשתין לפניהם בבלוי כדי שלא יתלמדו ממך שלא יסתכנו להעמיד על עצמם: דאת דאית לך גלימא אפשר לך למפשט ודלא אפשר ליה דלית ליה גלימא למפשט יעמיד עצמו ומסתכן: באודנא. כלומר אפילו באודנא הוינא משתין מקמי דאיסתכן: ותיפוק ליה משום עלקה. כלומר דהאי דכרסו צבה לאו מחמת שתן הוא אלא משום דשתה עלקה: בשותת. מים דאי שתה עלקה לא הוה שותת: בשעה שאדם נצרך. ומעמיד עצמו ניקבו: בזמן שבבהמתך כשאתה משים עצמך כבהמה שמשתנת בפני רבים לא יהיה בך עקר ועקרה: אימתי. אין תפלתך עקורה כשאתה מתפלל על עסקי בנים בזמן שאתה משים עצמך כבהמה שלא העמדת עצמך: בי מדרי דבבל. מדרונות של בבל אם משתין עליהם מהדרי המי רגלים לעין עיסם לנהר שמושך לארץ ישראל ויהיו שותין ממנו לפיכך לא ישתין אלא על מקום נמוך שיבלעו שם העין: לא תקים להדיא באנפי ינוקא. כשמשתין משום צניעותא. אגיסא דמהדרא אפה לית לן בה: הדרקון. היינו כריסו צבה: ירקון. חולי ירקון: דם רבה. שמעמיד שאינו מקיו דם: שחין רבה. כלומר לוקה בשחין: רוח קצרות באה עליו. דתנן דהוי מום מאי ניהו נאלא רוח שטות: בן נפלים. רוח שידה שגענן: המשוכן ובעל גרב. משוכן בביצים שביציו גדולים ביותר: בעל גרב [גבר] בגיד שארוך ביותר: מחוי. רב יהודה שארוך הגיד עד הארכובה: נמרחו אשכיו. נימוחו ביציו: שרוח באשכיו. שנפוחין ביציו: שמראיו (משוכין) [חשוכין]. שהוא שחור ככושי: קשיא ליה לר' ישמעאל. אם כדברי ת"ק חסר אשך מיבעי ליה אלא תני שנמרחו. וכן קשיא ליה לרבי עקיבא מאי דאמר ר' ישמעאל וכל חד ואחד בעי לתרוצי טעמיה: קסבר. ר' חנניה גורעין ומוסיפין ודורשין. גורעין [א"] מאשך. ומוסיפין אותו במרוח והוה ליה מראה וגורעין ח' ממרוח ומוסיפין במקום א' שבאשך והוה ליה חשך והיינו מראו חשך שמראיו חשוכין: המקיש בקרסוליו ובארכובותיו. שכשהוא הולך קרסוליו או ארכובותיו נוקשות זו בזו והיינו הקישן דאמרינן בגמרא:

נעל הפיקין והעיקל. כלמפרש וקמפרש עיקל בריש כל שהוא מקיף פרסותיו כשיוצא ומחבר פרסות רגליו זו לזו ומין מרכובותיו [ג] נוקשות זו לזו שעוקמות כלפי חוץ: **פיקה יוצאה מגודלו.** מתיכת בשר עגול כפיקה יוצאה מגודלו: **עקיבו יוצאה מאחוריו.** כלמפרש בגמרא שעוקמו עומד בחמצע רגלו שהלי הרגל [ד] עומד בפניה ומלי לאמול: **רחבות כשל אווז.** שקלוטות[ה] הן כשל אווז ומין מרכן יתר על רחבן: **עד הפרק.** פרק האמצעי: **למטה מן הפרק.** להיינו לגד הלפוון שממודרין כולן ומחבר שיהו מסולקים[ו] כשר: **יתירה.** מלבע יתירה:

אם יש בה עצם פסול. [ז] הואיל ומחבה שהרי הוא ממוסר לבר מלבע [ח] שנמלא בו ואם לאו כשר דלא מחשיב ליה משום בעל מום: **ו' ו' כ"ר.** מפרש [ט] לגבי קרא בגמרא [פ"ב] למאי נקט להו ומתני' ליצמך דקרא נקט: **גמ' הקיפן.** היינו המקיף בקלקולין: **והעיקל והקילנן.** היינו פיקה יוצאה מגודלו: **נעל הפיקין והשופנר** גרסי': **כשהוא הרכה.** שהיסתמרת[י] שלו שקורין קניל"ץ גדולה מלד: **טריפה.** קלוטעג"ש[יא]: למעלה דבריהם היינו למטה דמתני': **ונספרת על גב היד.** שנספרת עם שלר המלבעות שעומדת בשולמן בהמית קלני מתני' לחשיב לגבי רגל תנא בעל[יב] (הקיפין) והשופנר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בעל הפיקין שיש לו בכתות הרבה שופנר שאין לו בכתות כל עיקר: פיקה יוצא מגודלו ועקיבו יוצא לאחוריו: א"ר אלעזר שוקו יוצא באמצע רגלו: פרסותיו רחבות כשל אווז: אמר רב פפא לא תימא דטריפה ולא סדיקא אלא כיון דטריפה אע"ג דסדיקא: אצבעותיו מורכבות זו על גב זו או קלוטות: ת"ר שבר יד אין לי אלא שבר יד אצבעות מורכבות [יג] (למעלה) או קלוטות למעלה [יד] מן הפרק וחתכן והאמרת כשר אלא ולא חתכן מנין ת"ל או שבר יד: היתה בו יתרת וחתכה אם יש בה עצם פסול ואם לאו כשר: אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [טו] והוא שנספרת ע"ג היד ת"ר יתירה שיש בה עצם ואין בה צפורן מטמא במגע ובמשא ומטמא באהל ועולה למנין קכ"ה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ובנספרת על גב היד אמר רב חסדא[טז] דבר זה רבינו הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו יתרת שיש בה עצם ואין בה צפורן מטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל אמר רבב"ח א"ר יוחנן ובשאינה נספרת על גב היד א"ר [יז] יוחנן [יח] עשו דבריהם כדברי נביאות מה נפשך אי אבר הוא באהל נמי תטמא ואי לאו אבר הוא במגע ובמשא נמי לא ליטמי אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא משום עצם כשעורה נגעו בה רב פפא אמר גזירה שאינה נספרת אטו נספרת אי הכי שאינה נספרת באהל נמי תטמא באהל כי היכי דלא [יט] רוב בנינו ורוב מנינו של מת אע"פ שאין [כ] בו רובע טמאין ת"ר [כא] איזהו רוב בנינו שני שוקיים וירך אחד הואיל ורוב גובהו בגדול איזהו רוב מנינו קכ"ה א"ל [כב] רבינא לרבא תנא מניינא אתא לאשמועינן [כג] קמ"ל כדתניא חסר שאין בו אלא מאתים ויתר שיש בו מאתים ושמונים ואי' כולן עולין למנין קכ"ה [כד] זיל בתר רובא דאינשי א"ר יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך בדקו ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים [כה] אמר להם שמא באשה בדקתם שהוסיף לה הכתוב שני צירים ושני דלתות תניא רבי אלעזר אומר כשם שצירים לבית כך צירים לאשה שנאמר [1] ותכרע ותלד כי נהפכו עליה צירים רבי יהושע אומר כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה שנאמר [2] כי לא סגר דלתי בטני רבי עקיבא אומר כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה שנאמר [3] ויפתח את רחמה לרבי עקיבא קשיא דתלמידי רבי ישמעאל דלמא אירידי דזוטרא אתמוחי מתמח אמר [כו] רב וכולן אין מטמאין באהל שנאמר [4] זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר השוה לכל אדם אמר ליה אבי [5] ובאיש ליכא והכתיב [6] צירים אחזוני כצירי יולדה צירי בשר והכתיב [7] אדני במראה נהפכו צירי הכא נמי צירי בשר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי מאתים וארבעים ושמנה היכי משכחת לה לא באיש ולא באשה:

ובעל [כז] הפיקים העיקל איזהו העיקל [א] כל שהוא מקיף פרסותיו ואין ארכבותיו [ב] נוקשות זו לזו פיקה יוצא מגודלו עקיבו יוצא לאחוריו רחבות כשל אווז מורכבות זו על גב זו או קלוטות למעלה עד הפרק כשר למטה מן הפרק וחתכה כשר היתה בה יתרת וחתכה אם יש בה עצם פסול ואם לאו כשר [ג] יתר בידיו וברגליו שש ושש עשרים וארבע ר' יהודה מכשיר וחכמים פוסלין השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירין: **גמ'** ת"ר [1] שבר רגל אין לי אלא שבר רגל מנין לרבות הקישן והעיקל והקילבן ת"ל או שבר רגל תנא בעל [ד] (הקיפין) והשופנר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן בעל הפיקין שיש לו בכתות הרבה שופנר שאין לו בכתות כל עיקר: פיקה יוצא מגודלו ועקיבו יוצא לאחוריו: א"ר אלעזר שוקו יוצא באמצע רגלו: פרסותיו רחבות כשל אווז: אמר רב פפא לא תימא דטריפה ולא סדיקא אלא כיון דטריפה אע"ג דסדיקא: אצבעותיו מורכבות זו על גב זו או קלוטות: ת"ר שבר יד אין לי אלא שבר יד אצבעות מורכבות [ב] (למעלה) או קלוטות למעלה [ג] מן הפרק וחתכן והאמרת כשר אלא ולא חתכן מנין ת"ל או שבר יד: היתה בו יתרת וחתכה אם יש בה עצם פסול ואם לאו כשר: אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [ד] והוא שנספרת ע"ג היד ת"ר יתירה שיש בה עצם ואין בה צפורן מטמא במגע ובמשא ומטמא באהל ועולה למנין קכ"ה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ובנספרת על גב היד אמר רב חסדא[ה] דבר זה רבינו הגדול אמרו המקום יהיה בעזרו יתרת שיש בה עצם ואין בה צפורן מטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל אמר רבב"ח א"ר יוחנן ובשאינה נספרת על גב היד א"ר [ו] יוחנן [ז] עשו דבריהם כדברי נביאות מה נפשך אי אבר הוא באהל נמי תטמא ואי לאו אבר הוא במגע ובמשא נמי לא ליטמי אמר רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא משום עצם כשעורה נגעו בה רב פפא אמר גזירה שאינה נספרת אטו נספרת אי הכי שאינה נספרת באהל נמי תטמא באהל כי היכי דלא [ח] רוב בנינו ורוב מנינו של מת אע"פ שאין [ט] בו רובע טמאין ת"ר [י] איזהו רוב בנינו שני שוקיים וירך אחד הואיל ורוב גובהו בגדול איזהו רוב מנינו קכ"ה א"ל [יא] רבינא לרבא תנא מניינא אתא לאשמועינן [יב] קמ"ל כדתניא חסר שאין בו אלא מאתים ויתר שיש בו מאתים ושמונים ואי' כולן עולין למנין קכ"ה [יג] זיל בתר רובא דאינשי א"ר יהודה אמר שמואל מעשה בתלמידיו של ר' ישמעאל ששלקו זונה אחת שנתחייבה שריפה למלך בדקו ומצאו בה מאתים וחמשים ושנים [יד] אמר להם שמא באשה בדקתם שהוסיף לה הכתוב שני צירים ושני דלתות תניא רבי אלעזר אומר כשם שצירים לבית כך צירים לאשה שנאמר [1] ותכרע ותלד כי נהפכו עליה צירים רבי יהושע אומר כשם שדלתות לבית כך דלתות לאשה שנאמר [2] כי לא סגר דלתי בטני רבי עקיבא אומר כשם שמפתח לבית כך מפתח לאשה שנאמר [3] ויפתח את רחמה לרבי עקיבא קשיא דתלמידי רבי ישמעאל דלמא אירידי דזוטרא אתמוחי מתמח אמר [טו] רב וכולן אין מטמאין באהל שנאמר [4] זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר השוה לכל אדם אמר ליה אבי [5] ובאיש ליכא והכתיב [6] צירים אחזוני כצירי יולדה צירי בשר והכתיב [7] אדני במראה נהפכו צירי הכא נמי צירי בשר הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי מאתים וארבעים ושמנה היכי משכחת לה לא באיש ולא באשה:

בעל הפיקין שיש לו בכתות הרבה. פי' בקונט' שהיסתמרת שלו שקורין קניל"ץ גדולה ובערוך פירש שפרסתו גבוהה ויש בשר הרבה ללד רוחב הרגל ובעקב [טז] ומלטיעת שלו כמין כיפה ולשון בקטות משמע כפירושו לחייבי בשאת ולא בעשה כי היכי דבשאינה נספרת דקאמר על החלד המכוסה בית הציעי שלו בעשה[יז] לו בקטות משל"כ לבהמה: **עשו דבריהם דברי נביאות מה נפשך כו'.** מלפיך עליה משמע ללמו לשאת קל"ל דברי נביאות [יח] ופ"ק דב"ב (דף יב. ופס) משמע דקאמר לענין מזיות דמייתי עלה הסיא דלע"ם [יט] [שיטלה] גבוה מן הגגיסים ופוף כילד מעברין (עירובין דף ס: ד"ה מין) פירשתי: **ובשאר**

בעל הפיקין והעיקל. [כ] ובלע הפיקין והעיקל: [כא] ארכבותיו נוקשות: [כב] מורכבות זו ע"ג זו או קלוטות למעלה: [כג] יוחנן ובנספרת ע"ג היד: [כד] אמר ר' חנינא עשו: [כה] שאין בהן רובע: [כו] ובאינה ס"א רב אדא בר אהבה: [כז] לאשמועינן אמר ליה הא קמ"ל: [כח] קכ"ה מאי טעמא זיל: [כט] ושנים באו ושאלו את רבי ישמעאל כמה איברים יש באדם אמר להם רמ"ח אמרו לו והלא בדקנו ומצינו רנ"ב אמר: [ל] ארכבותיו נוגעות זו לזו שעקומות כלפי: [לא] הרגל לפנים וחצי רגל לאחור הס"ד: [לב] דהואיל ותחכה הרי הוא: [לג] נקט דאע"ג: [לד] לא הוה ביה בשר: [לה] כדמפרש ואזיל: [לו] מטמא באהל ואע"ג כו' והכי נמי תנן בפ': [לז] והירכים והצלעות והשדרה: [לח] אברים באדם פשיטא: [לט] עצמות כדמפרש במס' אהלות הרי לשמנה אצבעות מ"ח ולא: [מ] ורגל ששה אצבעות יתירין מהם כ"ד עצמות: [מא] לר"ע דאמר מפתח כו' ורקשיא דתלמידי ר"י: [מב] הוא דלא חשיב: [מג] בעגבותא קרא לו: [מד] נביאות ובפ"ק דב"ב:

רבינו גרשום (המשך)

למטה מן הפרק דאמרינן במתני'. אז דמרבי כולהי הני מאו: [ובנספרת] על גב היד שעומ' בשורת האצבעו': רובע: [ז] ובאינו ס"א רב אדא בר אהבה: [ח] לאשמועינן אמר ליה הא קמ"ל: [ט] קכ"ה מאי טעמא זיל: [י] ושנים באו ושאלו את רבי ישמעאל כמה איברים יש באדם אמר להם רמ"ח אמרו לו והלא בדקנו ומצינו רנ"ב אמר: [יא] ארכבותיו נוגעות זו לזו שעקומות כלפי: [יב] הרגל לפנים וחצי רגל לאחור הס"ד: [יג] דהואיל ותחכה הרי הוא: [יד] נקט דאע"ג: [טו] לא הוה ביה בשר: [טז] כדמפרש ואזיל: [יז] מטמא באהל ואע"ג כו' והכי נמי תנן בפ': [יח] והירכים והצלעות והשדרה: [יט] אברים באדם פשיטא: [כ] עצמות כדמפרש במס' אהלות הרי לשמנה אצבעות מ"ח ולא: [כא] ורגל ששה אצבעות יתירין מהם כ"ד עצמות: [כב] לר"ע דאמר מפתח כו' ורקשיא דתלמידי ר"י: [כג] הוא דלא חשיב: [כד] בעגבותא קרא לו: [כה] נביאות ובפ"ק דב"ב:

שיטה מקובצת

[א] ובעל הפיקין והעיקל: [ב] ארכבותיו נוקשות: [ג] מורכבות זו ע"ג זו או קלוטות למעלה: [ד] יוחנן ובנספרת ע"ג היד: [ה] אמר ר' חנינא עשו: [ו] שאין בהן רובע: [ז] ובאינה ס"א רב אדא בר אהבה: [ח] לאשמועינן אמר ליה הא קמ"ל: [ט] קכ"ה מאי טעמא זיל: [י] ושנים באו ושאלו את רבי ישמעאל כמה איברים יש באדם אמר להם רמ"ח אמרו לו והלא בדקנו ומצינו רנ"ב אמר: [יא] ארכבותיו נוגעות זו לזו שעקומות כלפי: [יב] הרגל לפנים וחצי רגל לאחור הס"ד: [יג] דהואיל ותחכה הרי הוא: [יד] נקט דאע"ג: [טו] לא הוה ביה בשר: [טז] כדמפרש ואזיל: [יז] מטמא באהל ואע"ג כו' והכי נמי תנן בפ': [יח] והירכים והצלעות והשדרה: [יט] אברים באדם פשיטא: [כ] עצמות כדמפרש במס' אהלות הרי לשמנה אצבעות מ"ח ולא: [כא] ורגל ששה אצבעות יתירין מהם כ"ד עצמות: [כב] לר"ע דאמר מפתח כו' ורקשיא דתלמידי ר"י: [כג] הוא דלא חשיב: [כד] בעגבותא קרא לו: [כה] נביאות ובפ"ק דב"ב:

תורה אור השלם

1. אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ שֶׁבֶר רָגֶל אוֹ שֶׁבֶר יָד:
ויקרא כא יט
2. וּבִלְתִּי אִשָּׁת פִּתְנָם הָרָה לָלֶת וְתִשְׁמַע אֶת הַשְּׁמֻעָה אֶל הֶלְקָהּ חֲרוֹן הָאֱלֹהִים וּמַת חֲמִיהָ וְאִישָׁהּ וְתִכְרַע וְתֵלֶד כִּי נֶהֶפְכּוּ עָלֶיהָ צְרִרֶיהָ:
שמואל א ד יט
3. כִּי לֹא סָגַר דַּלְתֵי בִטְנִי וַיַּסְתֵּר עָמָל מֵעֵינָי:
איוב ג י
4. וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ:
בראשית ל כב
5. זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בָּאֹהֶל כָּל הַבָּא אֶל הָאֹהֶל וְכָל אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים:
במדבר יט יד
6. עַל בֵּן מָלְאוּ מָתְנַי חַלָּחֶלָה צירים אֲחָזוּנִי כְּצִירֵי יוֹלֵדָה נָעֳוֵיתִי מִשְּׁמֹעַ נִבְהַלְתִּי מֵרְאוֹת:
ישעיהו כא ג
7. וְהִנֵּה כְּדָמוּת בְּנֵי אָדָם נֹגַע עַל שְׂפָתָי וְאֶפְתַּח פִּי וְאֲדַבְּרָה וְאֹמְרָה אֶל הָעֹמֵד לְנֶגְדִּי אֲדֹנָי בְּמַרְאָה נֶהֶפְכוּ צִירַי עָלַי וְלֹא עָצַרְתִּי כֹחַ:
דניאל י טז

הגהות הב"ח

(א) במשנה ונעל הפיקה והעיקל פיקה עוקמת כלפי חוץ וכו' לגמוריו פרסתו רחבה כשל אווז וכו' קלוטות עד הפרק וכו' היתה בו יתרת: (ב) גמ' מורכבות זו קלוטות כל"ל ותיבת למעלה נמחק: (ג) רש"י ד"ה אם יש וכו' ממוקם אחר שנבראו וכו': (ד) ד"ה ר' ו' כ"ל מפרש בגמרא לגבי קרא אמאי:

לעזי רש"י

קיביל"א. קרסול. קלושטנב"א [טינב"א]. דק, רזה. קרדונ"ש [קרדינל"ש]. צירים (של דלת וכדומה).

מוסף רש"י

ובשאינה נספרת על גב היד. פיסה עומדת בשורת האצבעות (נדה מט:). **כדברי נביאות.** גלוי טעם (ב"ב יב.) כמתנגא מפי הגבורה שאיני נותן טעם לדבריו (עירובין ס: ע"ש).

רבינו גרשום

כל שהוא מקיף פרסותיו. שפרסות רגליו רחבות ועגולות שכשהוא מקרב רגליו זו אצל זו אין יכולות ארכובותיו להקיש זו בזו: פיקה יוצאת מגודליו. כעין אצבע יתירה: עקיבו יוצא לאחוריו. שבולט הרבה לאחריו כדמפרש בגמרא כגון שנראה (כגון) שוקו יוצא באמצע רגלו: והקילבן. לא איתפרש לן [יש מפרשים קילבן שזורק רגלו לאחוריו כשהוא הולך]: הפיקין והשופנר. כפתות הרבה כעין קרסוליו הרבה: לא תימא דטרפה. שדקה הרבה ולא סדיקה בין האצבעות אלא שעגולה כשל אווז אלא כיון דטריפה אע"ג דסדיקה פסול: קלוטות עד הפרק. אם דבוקות הן האצבעות מפיסת יד ועד הפרק האמצעי של אצבעות כשר ואם דבוקה למטה מן הפרק וחתך הדבק כשר: למעלה מן הפרק דאמר בגמרא היינו דרבי ישמעאל דאינהו לא אשכחו אלא ד' אברים טפי באדם ורבי עקיבא דמוסיף מפתח איכא ה' אברים טפי: דלמא אירידי דזוטר. ההוא עצם דמפתח איתמוח איתמח בששלקוה: וכולן. הני חמשה יתירי אינן מטמאין באהל כו': צירי בשר. וליכא בהו עצמות: הכי נמי מסתברא. דלית בהו עצמות בצירי דאי לא תימא הכי כו':

כו א מיי' פ"מ מהלכות טומאת מקדש הלכה יג טור י"ד סימן שט:
כז ב מיי' שם הלכה יג:
כח ג מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הל' [ז] מ:
כט ד ה מיי' שם הל' מ:

ובשאר דברים המשכרים ודלא כר' יהודה. הא לתניא נסוק ופ"ק דזבחים (דף י:) זב ומונן ומיכור ובעלי מום נקבלה ובהוראה ובזריקה פסול יש לומר מתני' אומן נקט מיכור הוה ליה למימר שתויי יין [1] ופרועי ראש ומוסר המכס ר' חייס כהן נ"ע למיירי בשאר דברים המשכרים וכר' יהודה דמחיל עבודה כדמוקמינן מיכור דהכא בשאר דברים המשכרים:

הניחא למ"ד צריך לפרט כו'. פלוגתא היא דר"נ ורב פפא בפ' השולח (גיטין דף לה:) ונראה להלכתא כר"פ דלריך לפרט דצמרלה הוא ולפילו לפי הספרים דגרסי התם דא"ר אבא במקום רב פפא אין הלכה כרב נחמן דלעין דינא לימשיל [2] להדין דלמאה הבאה לגבות כתובתה אלא לעניין מיקורא לימשיל כדמשמע התם דקאמר ומי אמרת לריך לפרט [3] זימנין דגמלן ליה לדיבורים ורב הונא נמי אהוא גדול בחכמה ובמנין קסבר נמי התם לריך לפרט:

הניחא למ"ד נדר שהודר ברבים אין לו הפרה. פי' בקונט' פלוגתא דמס' גיטין בהשולח גבי לשמעו (דף מו.) גבי המוליא את אשתו ר' יהודה כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר לחיכא פריעותא שנדרה נדר שאין לו היתר ואלא ידעו בו רבים יחזיר ללא חייש לקלקולא ור"ת מעלל דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה בהכי דקסברי יש לו הפרה למאי דקסברי בקלקולא לחוד פליגי ובהיא שמעתין להתם נמי פשיטא ליה להש"ס דקסברי רבנן יש לו הפרה דקאמרי [4] רבנן אטו התם מי חיילא שבועה עלייהו כלל וכי תימא מדלא מפלגי רבנן בין ידעו בו רבים ללא ידעו ר) בין בכל ענין לא יחזיר לחייסינן לקלקולא אלמא יש לו הפרה הא לא מפלגי נמי [5] בדעת רבים ור"ג לחיכא לפלוגי דמה נפסד אין לו הפרה לכ"ע ויש לפרש [6] דעל דעת רבים לא חייל עליה שבועה כלל ולהכי לא פסיק ליה למימני בעל דעת רבים שימחול לחמן דחייש לקלקולא דפעמים שיש לו היתר וחיכא קלקולא אבל נדרים אין לו הפרה לא שנא לדבר מצוה ולא שנא לדבר הרשות בשום ענין אין לו הפרה מדא דמעשה דגבעוניים לדבר מצוה היה:

דמדרינן ליה עלי דעת רבים. ור"ת נדרים השולח (שם דף לה:) גבי אלמנה שהתקין [7] רבן שמעון בן גמליאל שהא נודרת ליתומים כל מה שירלו כו' וקאמר רב הונא לא שנו אלא שלא ניסת אבל ניסת אין מדיירין אותה דמיפר לה בעלה אפילו נדלה נדרים וממאי מהכי נדיר אותה על דעת רבים שאין לו לרבנן [8] נמי הוה לפרושי מדרבי יהודה ועוד כי נעל [9] מיפכח מדרבי יהודה ועוד כי נעל דעת רבים אינה יכולה למימר אים לו הפרה דקאמרי רבנן אטו התם מי חיילא שבועה עלייהו כלל וכי תימא מדלא מפלגי רבנן בין ידעו בו רבים ללא ידעו ר) בין בכל ענין לא יחזיר לחייסינן לקלקולא אלמא יש לו הפרה הא לא מפלגי נמי [10] בדעת רבים ור"ג לחיכא לפלוגי דמה נפסד אין לו הפרה לכ"ע ויש לפרש [11] דעל דעת רבים לא חייל עליה שבועה כלל ולהכי לא פסיק ליה למימני בעל דעת רבים שימחול לחמן דחייש לקלקולא דפעמים שיש לו היתר וחיכא קלקולא אבל נדרים אין לו הפרה לא שנא לדבר מצוה ולא שנא לדבר הרשות בשום ענין אין לו הפרה מדא דמעשה דגבעוניים לדבר מצוה היה:

דמדרינן ליה עלי דעת רבים. ור"ת נדרים השולח (שם דף לה:) גבי אלמנה שהתקין [12] רבן שמעון בן גמליאל שהא נודרת ליתומים כל מה שירלו כו' וקאמר רב הונא לא שנו אלא שלא ניסת אבל ניסת אין מדיירין אותה דמיפר לה בעלה אפילו נדלה נדרים וממאי מהכי נדיר אותה על דעת רבים שאין לו

יתר בידיו וברגליו [13]: אמר ר' יצחק ושניהם מקרא אחד דרשו [1] ותהי עוד מלחמה [2] וכתי' ויהי איש מדון [3] אצבע ידיו [4] ואצבע רגליו שש ושש [5] מר סבר בגנותיה משתעי ומר סבר בשבחיה משתעי אמר רבה מה לי דכתיב שש ושש עשרים וארבע מספר צריכי דאי כתב רחמנא שש ושש הוה אמינא שית דידיה ושית דכרעיה כתב עשרים וארבע ואי כתב עשרים וארבע הוה אמינא [6] הוא חמש [7] מהאי גיסא ושבע מהאי גיסא כתב שש ושש מספר בנספרת ע"ג היד תניא א"ר יהודה מעשה באדם אחד שבא לפני רבי טרפון יתר בידיו וברגליו שש ושש עשרים וארבע אמר לו בתוך ירבה בישראל אמר לו ר' יוסי [8] משם ראיה כך אמר לו בתוך יתמעטו ממזירי ונתיני מישראל: השולט בשתי ידיו: ת"ר [9] איטר בין ביד בין ברגל פסול השולט בשתי ידיו רבי פוסל וחכמים מכשירין מר סבר בחישותא אתחלא [10] בימין ומר סבר בריוחא אתחלא בשמאל: **מתני'** [2] הכושי הגיחור והלבקן [11] [3] והקפח והנמס [4] והחרש והשוטה והשיכור ובעלי נגעים טהורים פסולין באדם וכשרים בבהמה רשב"ג אומר שוטה [12] מן הבהמה אינה מן המובחר (ב) רבי אלעזר אומר אף בעלי [13] הדלדולין פסולין באדם וכשרין בבהמה: **גמ'** כושי אוכמא גיחור חיוורא לבקן סומקא [14] איני והא ההוא דאמר להו מאן בעי [1] לוקיאני ואישתכח חיוורא אלא כושי אוכמא גיחור סומקא כדאמרי אינשי סומקא גיחיא לבקן חיוורא כההוא דאמר להו מאן בעי [2] לוקיאני ואישתכח חיוורי: [3] קפח [15] : תני רב זביד גבוה איני [16] והתני ר' אבהו מנין שהקב"ה משתבח בבעלי קומה שנאמר [2] ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים גבהו אמר רב פפא [4] באריכא שמיטה סניא אמר ר"ל גבוה לא ישא גבוהית שמא יצא מהן תורן נגם לא ישא נגסת שמא יצא מהם [5] אצבעי לבן לא ישא לבנה שמא יצא מהם בוהק שחור לא ישא שחורה שמא יצא מהן [6] : **טפוח**: החרש השוטה והשכור: שכור [7] מחיל עבודה בהדי מומי [8] דמחילי עבודה בעי למיחשב בשאר דברים המשכרים [9] ודלא כר' יהודה [10] דתניא אבל דבילה קעילית ושתה חלב [11] או דבש נבנם למקדש חייב: **מתני'** אלו כשרין באדם ופסולין בבהמה אותו ואת בנו [12] [3] טריפה [13] ויוצא דופן [14] (ושנעבדה בהן עבירה ושהמית את האדם) (ד) [15] והנושא נשים בעבירה פסול עד [16] שידירנה הנאה [17] והמטמא למתים פסול עד שיקבל עליו שלא יהא מטמא למתים: **גמ'** [4] ואלו כשרין באדם [18] מאי באותו ואת בנו אילימא אהרן [19] ובניו דכותיה תייש ובנו מי נהיג [5] והתניא [6] אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים אלא תיישה ובנה דכוותה הכא כהנת ובנה כהנת בת עבודה היא לעולם [7] אהרן ובניו דכוותה הכא תייש ובנו אמרי במערבא משמיה דר' יוסי בר אבין עדא אמרה חנניה היא דתניא [8] אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים חנניה אומר נוהג בזכרים ובנקבות: והנושא נשים כו': תנא נודר ועובד יורד ומגרש וליחוש דלמא אזיל לגבי חכם ושרי ליה קסבר צריך לפרט את הנדר **הניחא** למ"ד [9] צריך לפרט את הנדר אלא למ"ד אין צריך לפרט את הנדר מאי איכא למימר דמדרינן ליה ברבים הניחא למ"ד נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אלא למ"ד [10] יש לו הפרה מאי איכא למימר דמדרינן ליה

ל א מיי' פ"ח מהלכות גיטין מקדש הלכה יג [יג]:
לא ב מיי' שם הלכה טו:
לב ג מיי' פ"ל שם הלכה ב:
לג ד מיי' פ"ב מהל' איסורי מזבח ה"ו פ"ג מהל' איסורי המזבח הלכה ד [ופ"ז מהל' גיטין מקדש הל' ז ופ"ו הל' יב]:
לד ה מיי' פ"ג מהל' איסורי המזבח הלכה ד [ופ"ז מהל' גיטין מקדש הל' יב]:
לה ו מיי' פ"ב מהל' איסורי מזבח הלכה טו:
לו ז ח מיי' פ"ו מהל' גיטין מקדש הל' ט:
לז ט מיי' פ"ב מהל' שגיאות הלכה יג טוש"ע י"ד סימן טז סעיף ב:
לח י מיי' פ"ו מהלכות גיטין מקדש הל' ט:
לט כ מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה ה ופ"ד מהלכות נדרים הל' ט טור ש"ע י"ד סימן רכח סעיף יד:
מ ל מיי' פ"ו מהלכות שבועות הלכה ח ופ"ד מהלכות נדרים הלכה ה טוש"ע שם סעיף כג:

שיטה מקובצת

ג) וברגליו כר': **ד)** מלחמה בגת תי' וכתיב נמחק: **ה)** ושש עשרים וארבע מ"ס בגנותיה משתעי קרא ומ"ס בשבחיה משתעי קרא אמר רבה למה לי דכתב שש: **ו)** חמש בהא ושבע בהא: **ז)** אתחלא ליה בימין ומ"ס בריוחא יתירתא אתחלא ליה: **ח)** והקפח ס"א והכיפח: **ט)** שוטה בבהמה: **י)** התלתולין פסולין: **יא)** סומקא גיחיא (לבקן) איני: **יב)** קפח ס"א והכיפח מאי כיפח אילימא נכפה הא תנא ליה חדא זימנא נכפה אפילו אחת לימים אלא דתני רב זביד וכר': **יג)** איני והאמר ר' אבהו: **יד)** מהן טפיח אות ר' נמחק: **טו)** שכור אחולי מיחל עבודה דכתיב יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך וכתיב להבדיל בין הקדש ובין החול: **טז)** מומי בעי למיחשב תיבות דמחלי עבודה נמחק: **יז)** חלב ודבש ונכנס: **יח)** בנו וטריפה ויוצא: **יט)** שידירנה. ס"א שידיר: **כ)** באדם וכר' מאי אותו ואת בנו: **כא)** אהרן ובנו דכותיה נבי בהמה תיש: **כב)** אהרן ובנו אות ר' נמחק: **כג)** מה"ד רבי סבר: **כד)** בוהק לינטל"ש (שמתוך) שלבן: **כה)** תיבות הבאין מחמת נמחק: **כו)** מלקות וח"כ ג) ר' יהודה היא הס"ד (והשאר נמחק) ומה"ד מתני' אותו ואת בנו: **כז)** בס"א שמע מכם דמשום דאסורה לו: **כח)** אין כדאמרינן בכל דוכתא שתויי יין ופרועי: **כט)** להדי אלמנה: **ל)** דימזמן דגייז ליה: **לא)** דקאמרי לרבנן אטו: **לב)** ידעו דבכל ענין: **לג)** נמי בעל דעת רבים ואע"ג: **לד)** דבעל דעת רבים דלא איירי: **לה)** בהודרה ברבים: **לו)** נמי הוה להו לרבנן נמי לפרושי: **לז)** שהתקין ר"ג תי' רשב"ג נמחק:

ג) ולולי ל"ל וכך בכ"י ר' יהודה היא הס"ד ובמה שכתוב בסוגריים לכאורה פ"ל כ"א בעלמו הוא דמיפרם הכי וכ"ה להלן בגיר דף ד' ע"ש ר"ש תומר וכו'.

רבינו גרשום

הוה אמינא שית דידיה. חדא ושית דכרעיה חדא: משם ראיה דלא אמר ליה כמותך ירבו משום שבחא. אלא כך אמר ליה כמותך ירבו אצבעות יתירות בממזירי ונתיני שבישראל כדי שיהו ניכרין ויתמעטו שיפרשו ישראל מהן מלהתחתן בם: מר סבר. ר' דפוסל בחישותא אתחלא ליה בימין שהרי אין כוחה יתר משמאל והרי מום: סומקא גיחיא. אדום ביותר: באריכא שמוטא סניא. ארוך ודק ופרצופו בולט הרבה לחוץ וסנוי הוא לראות הוי מום: בוהק. לבן הוא יותר מדאי דהוי נגע: טפיח כלי חרש שחור. בהדי מומי בעי למיחשביה משום דכולהו דמתני' לאו מומין נינהו אלא משום דאין שוה בזרע של אהרן הוא דאסור. שיכור מחיל עבודה מפורש במסכת זבחים: בשאר המשכרין דלר' יהודה במיתה ג) ולרבנן באזהרה ופלוגתייהו בסיפרא. דלדולין תלתול: אותו ואת בנו. כהנים כשרים לעבודה ביחד וכן כהן טרפה ויוצא דופן כשר לעבודה: הנושא נשים בעבירה. כגון אלמנה לכהן דעבד עבודה אזיל לגבי חכם ושייל על נדריה ושרי ליה חכם ואישתכח דלא מגרש: קסבר. האי דאמר נודר ועובד קסבר דצריך לפרוט מה נדר וכיון דמפרש לחכם שנדר לגרש אשתו הפסולה לו לא קא שרי ליה חכם ההוא נדר: דמדרינן.

ג) וכ"ה ג"כ דעת הרמב"ם ז"ל דשיכור כשאר משכרים שאעפ"כ היה נוקה ומ"מ כשכרותו דף יג משמע לדרבנן וכ"פ שם בפ"ו מהלכות גיזת מקדש ופ"ש.

תורה אור השלם

1. וַתְּהִי עוֹד מִלְחָמָה בְּגַת וַיְהִי אִישׁ מְדוֹן וַאֲצְבְּעֹת יָדָיו וְאֲצְבְּעֹת רַגְלָיו שֵׁשׁ שֵׁשׁ וְשֵׁשׁ עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מִסְפָּר וְגַם הוּא יֻלַּד לְהָרָפָה: שמואל ב כא כ
2. וְאָנֹכִי הִשְׁמַדְתִּי אֶת הָאֱמֹרִי מִפְּנֵיהֶם אֲשֶׁר כְּגֹבַהּ אֲרָזִים גָּבְהוֹ וְחָסֹן הוּא כָּאֲלוֹנִים וָאַשְׁמִיד פִּרְיוֹ מִמַּעַל וְשָׁרְשָׁיו מִתָּחַת: עמוס ב ט

הגהות הב"ח

(ג) גמ' ס"ש ממש כל"ל ומיבש הוא ממקח: (ב) שם במשנה מן המובחר (רכי אלעזר) מל"מ וכ"ג ס"פ ר"א בן יעקב: (ד) גמ' מלן בעי לובקיאני: (ה) שם במשנה הנושא כל"ל ומום ר' נמחק: (ו) שם אלו כשרין בלאם וכו' מלי אותו כל"ל ומום ב' נמחק: (ז) רש"י ד"ה דמגרש וכו' דכתיב:

גליון הש"ס

מתני' והחרש. עיין לעיל דף לז ע"ש מוס' ד"ה מה:

לעזי רש"י

רו"ש. אודם.
מי"ד [מי"ן]. מי-דבש.

מוסף רש"י

שית דידיה ושית דכרעיה. אלמא מלמעלות שתי ידיו אינן אלא ששה ואלמא מלמטות שתי רגליו אינן אלא ששה, לכך נאמר עשרים וארבע, ולי כתב עשרים וארבע ואמרינן ומה היימי תומר שבעה בחמה שבעה בחמה, ומהו מספר, שכולן היו נספרות בכלל אחד, שנאמר כגב הילל (שמואל ב כב כו). משם ראיה. בחמיה (סוכה כח.). קפח. כגון גדול מתוך עניו נלקח קומתו מקופחת, לשון אחר קפח לרוץ הרבה ופלוטו אמוט ונולט דמטועד סוי (ברכות נח:). קעילית. שם מקום (יומא עו:). חייב. משום יין ושכר אל תשת, וכיכן עקקיען (סנהדרין עא.). והנושא נשים בעבירה. כהן הנועל נשים פסולות לכהונה, פסול. לעבודה, עד שידירנה הנאה. שידור הנאה ממנה לגרשה (גיטין לה:). אותו ואת בנו נוהג בנקבות. הלא וכנה, ואינו נוהג בזכרים. דאין מוסמין לזכר הלא, ואם אתו זכר מותר לשחוט בנו ובנו (חולין עח:). נודר ועובד. נדר הנאה ועובד עבודה ומ"פ שעדיין לא גרשה, יורד ומגרש. יוכל מן העבודה לומר שמיים ומגרשה (גיטין לה:). צריך לפרט את הנדר. הטעלל לחכם על נדרו לריך לפרט לו שלא נדר אלא מפני (שם).

רבינו גרשום (המשך)

גדול וחלוצה לכהן הדיוט פסול עד שידור מהן הנאה שיגרשן: נודר הנאה ועובד עבודתו על גבי המזבח ולכשידר מעבודתו מגרש דלא צריך לגרש קודם שיעבוד: וניחוש. דלא לישרייה לעבוד קודם שיגרש דלמא בתר

והני מילי. לחין לו הפרה לנדר שהודר על דעת רבים: **דאדריה רב אחא.** שלח ילמד עוד תינוקות: **פשע ניווקי.** מלקה חותן וממית: **נקבלה.** גלח נדר: גבי נמים יגרו תוקפו להכי מדלינן ליה:

הדרן עלך מומין אלו

יש בכור לנחלה. ליטול פי שנים (ס): **לנכן.** לתת לכהן פדיונו ה' סלעים: **הבא אחר נפלים שילח רחמו.** שלא נפל חי כגון שהיו תאומים חלד (ו) ונפל ואחד כלו לו חדשיו והוליד ונפל לשנו חי והחזירו ובא אחר ויצא ראשו חי וילא זה החרון בכור לנחלה דלשנו לא הפקידו ואע"ג דלשנו שהוליד (ו) חשוב לידה מעליא מ"ט דגבי נחלה כתיב לשנים חוגו (ס) מי שלא יהיו דוא עליו שם מת יצא נפל שהוליד לשנו לשנו (ס) והוי (ו) כילוד דלגו בר קיימא הוא ואין לבו דוא עליו לגבל לעניו כהן פטור חתי ולד החרון דבפטר רחם תליא מילתא והרי לשנו פטר את הרחם: **וכן ט' שילח לשנו שם.** ויצא לחויו כוי בכור לנחלה דהא לשנו לא חשיב [ס] (שניו) דוא עליו ולעניו כהן פטר רחם הוא שלא יצא נפל שהוליד לשנו (ס) ואע"ג דלשנו כר קיימא הוא ואין לבו דוא עליו ולעניו כהן פטור חתי ולד החרון דבפטר רחם הוא שלא יצא נפל שהוליד לשנו (ס) הלא דוא מנחלה לא חשיב הלא דוא עליהם לגבל פטר רחם מיהא הוי: **עד שיהא בו מלורת החדם.** לא חשיב פטר רחם והלא (ו) לחויו בכור לא לכהן: **סנדל.** שלין לו לורת יד (ס) פניס: **או שליה.** שהרי אין שליה בלא ולד שלא שנימות ואיהו פטר רחם הוי: **שפיר.** עור ממש של ולד: **מרוקם.** מפרש בגמרא נדה בהמפלת (דף כה.) מהו ריקומו של שפיר: **מחותך.** לבריס ולית לן כו' (ו) הוי פטר רחם לגבל לשם מחותך לא פטר אם קדם לחיו ולית קודם ילידת רוב לבני הממותך הני (ו) נמי בכור לכהן: **שלבני ילדה בו.** לעניו נחלה חלא לחיו חלא בחב דכתיב (דבריס כה) לשמים חוגו ולעניו כהן (ס) פטר רחם: **עובדי כוכבים ומשתחוה לה.** אפילו עובדה שפחה בלילה לשנוה ומשתחוה עכשיו: **עובדי כוכבים ומשתחוה לה.** נמי שהוליד ילדה (ס) בלילה ולא ידעה שהוא בכור שהרי לזה לא בנים ולכהן לא לחיו פטר רחם: **לנחלה ולכהן.** דבניס (ס) הנולדו לה בהיותה עובדת כוכבים לא פטרי: **נתגיירה מעוברת.** ובעלה עמה וילדה הוי חותו ולד בכור לכהן דפטר רחם הוא בישראל ולא לנחלה (ס) דהותרתו שלא בקדושה ולחו בר נחלה הוא (ס) וזרע מלרי רחמנא לפקריה דכתיב (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם: **היא ובהמה.** (ס) חו בת ישראל מבכרת שילדה עם כהמה מבכרת ואין יודע חיזה ולד של ישראל: **חו היא וחיה.** לדויה נמי פטור בנה ממש סלעים כדלמרן בפ"ק (ס): **חו היא ושפה שבכר ילדה.** ואין יודע חיזו (ס) בנה בכור לכהן. ורבותא קא משמע לן דבעלה של מבכרת חייב ה' סלעים לכהן דהכי זכר יש לו בלי היכא דליתיה ולא לנחלה דהא לא ידע בריה דמאן הוא: **וכן מי שלא שפשה בו'.** נמי בכור לכהן והוא יפדה עלמו ולא לנחלה דהא לא ידע מאן יריית. וגמ' דפרין דאפילו פשוט נמי לא הוי בכור: גמ'

יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן בכור לכהן ואינו בכור לנחלה ולכהן ויש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן (ג) **איזהו בכור ד'לנחלה ואינו בכור לכהן הבא אחר נפלים** (ס) ה' אע"פ שיצא את ראשו חי ובן תשעה שיצא ראשו מת (ג) המפלת כמין בהמה חיה ועוף דברי רבי מאיר וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריהם בכור לנחלה ואין בכור לכהן ימי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה (ס) עודה שפחה ונשתחררה עודה עובדת כוכבים ונתגיירה משבאת לישראל ילדה בכור לנחלה ואין בכור לכהן (ו) רבי יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן שנאמר ו'פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם (ו) מישראל ימי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (ז) (ס) וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה ה'וכן מי שלא שהתה לאחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואינו ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה:

גמ'

ליה א'אדעת רבים (ס) (ס) אמר אמימר הלכתא אפי' ל'מ"ד (ס) נדר שהודר ברבים יש לו הפרה (ס) ב'על דעת הרבים אין לו הפרה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה ג'יש לו הפרה כי ההוא (ס) דמקרי דרדקי אדריה רב אחא דקא פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אשכח דהוה דייק כוותיה: והמטמא למתים כו': מאי שנא הכא דסגי ליה בקבלה ומאי שנא התם דמדרינן ליה התם יצרו תקפו:

הדרן עלך מומין אלו

יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן בכור לכהן ואינו בכור לנחלה ולכהן ויש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן (ג) **איזהו בכור ד'לנחלה ואינו בכור לכהן הבא אחר נפלים** (ס) ה' אע"פ שיצא את ראשו חי ובן תשעה שיצא ראשו מת (ג) המפלת כמין בהמה חיה ועוף דברי רבי מאיר וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריהם בכור לנחלה ואין בכור לכהן ימי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה (ס) עודה שפחה ונשתחררה עודה עובדת כוכבים ונתגיירה משבאת לישראל ילדה בכור לנחלה ואין בכור לכהן (ו) רבי יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן שנאמר ו'פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם (ו) מישראל ימי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (ז) (ס) וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה ה'וכן מי שלא שהתה לאחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואינו ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה:

גמ'

ליה א'אדעת רבים (ס) (ס) אמר אמימר הלכתא **אפי' ל'מ"ד** (ס) נדר שהודר ברבים יש לו הפרה (ס) ב'על דעת הרבים אין לו הפרה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה ג'יש לו הפרה כי ההוא (ס) דמקרי דרדקי אדריה רב אחא דקא פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אשכח דהוה דייק כוותיה: והמטמא למתים כו': מאי שנא הכא דסגי ליה בקבלה ומאי שנא התם דמדרינן ליה התם יצרו תקפו:

הדרן עלך מומין אלו

יש בכור לנחלה כו' איזהו בכור לנחלה כו'. הכא נקיט ממאי דפתח ליה ומיתני דנקט מדסליק מיניה כדמפרש בריש נדרים (דף 3.): **המפלת סנדל כו'.** בפרק המפלת (נדה כו.) מפרש סנדל דתנן גבי בכורות למאי הלכתא נצא מהרגו וכו' ות"ת מה מידום הוא שהוא בהליה קתני לה הכא וי"ל דס"ד דצא מהרגו ממתיתין דהכא היינו חותו שיולד בעיבור מחר ולא חותו שעם הסנדל דרגילות הוא שיולד קודם הסנדל ולהכי פריך למאי הלכתא דתיפוק לי' שהרי צא מחר הולד עם הסנדל דאין סנדל אחין עמו ולד ומפרש דלחותו ולד עלמו הנולד עם הסנדל אלטוריך למתניית דפעמים שהוא צא מחר הסנדל (ס): **והיוצא** מחותך. פי' בקונטרס דרוב מבריס ממותכים פוטרים את הרחם אבל רחם לא פטר בממותך והך מילתא פלוגתא דחמוראי היא בפרק המפלת (נדה דף כט.) דר' יוחנן סבר התם לחפי' מחותך הרחם פוטר: **נתגיירה מעוברת.** פי' בקונטרס ובעלה עמה וילדה הוי חותו ולד בכור לכהן דפטר רחם בישראל הוא ולא לנחלה ולא לכהן דלא יצא נפל בקדושה ולחו בר נחלה הוא דזרע מלרי רחמנא לפקריה וזרמת סוסים זרמתם כתיב בישראל ואע"ג דלגלי"ה לחו בר נחלה הוא משום דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי ואינו בכור לכהן (ס) אבל אם נולד לה בן בקדושה ולחו בר נחלה הוא לכהן הוא בכור מלרי ואינו בכור לנחלה ולא לכהן דלא יצא נפל בקדושה ולחו בר נחלה הוא ואע"ג דילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה בכור לנחלה ולכהן שנאמר פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם מישראל ימי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (ז) (ס) ו